

בבית המשפט העליון

בש"פ 10071/06

בפני: כבוד הנשיאה ד' ביניש

המבקשת: פלונית

נגד

המשיבים: 1. בית הדין הרבני האזורי בנתניה
2. פלוני

הודעה לפי סעיף 2(ב) לחוק בתי דין דתיים
(מניעת הפרעה), התשכ"ה-1965

תאריך הישיבה: ט"ו בכסלו התשס"ז (6.12.2006)

בשם המבקשת: עו"ד דוד פולק

בשם המשיב 1: עו"ד שמעון יעקבי

בשם המשיב 2: עו"ד דין עדני

בשם המדינה: עו"ד אלעד וינשל

החלטה

1. בית הדין הרבני האזורי בנתניה (אב בית הדין - הרב ח' ש' שאנן והדיינים - הרב מ' עמוס והרב ד' ברדוגו) גזר על המבקשת עונש של שלושים ימי מאסר מתוקף סמכותו על-פי סעיף 2(א) לחוק בתי-דין דתיים (מניעת הפרעה), תשכ"ה-1965 (להלן: החוק). העניין בא בפניי בהודעה שנמסרה לי ביום 5.12.06 על-פי סעיף 2(ב) לחוק. בהחלטתו קבע בית הדין כי בעקבות התנהגותה האלימה של האשה כלפי דייני בית הדין וקריאות נאצה שהפנתה כלפי הדיינים הוא מורה על מאסרה למשך שלושים ימים. בית הדין הוסיף וציין כי אין זו הפעם הראשונה של התנהגותה הפרועה של האשה וכי גם בדיון קודם "התחצפה" כלפי בית הדין. עקב ההודעה שנמסרה לי, זומנו בני הזוג המתדיינים בבית הדין הרבני מספר שנים, לדיון בפניי. לדיון התייצבו גם באי-כוחם של בני הזוג וכן נציג המדינה והיועץ המשפטי לבתי הדין הרבניים.

2. בפניי הונחו פרוטוקול הדיון ונשמעו טענות הצדדים. מפרוטוקול הדיון שהתקיים בבית הדין הרבני עולה כי במהלך הדיון התרה בית הדין באשה מספר פעמים ש"תפסיק להתחצף ולא להתקרב לעבר הדיינים". האשה התעלמה מההתראה והתקרבה לעבר הדיינים בצעקות ובאגרופים מונפים. בתגובה הזמין בית הדין את פקיד העזר על מנת שימנע מהאשה להתקרב לדיינים, אך היא המשיכה בדברי גידופים כלפי הדיינים. לאחר מכן, כך צוין בפרוטוקול, יצאה האשה מן האולם בהתרסה, תוך הפניית קללות כלפי בית הדין. שלא בנוכחות האשה ניתן צו המאסר.

3. בדיון שהתקיים בפניי ביום 6.12.2006 אישר בא-כוח האשה כי התנהגותה של מרשתו בבית הדין הייתה בלתי ראויה וכי היא אכן התפרעה בפני הדיינים. עם זאת, טען בא-כוחה, עו"ד דוד פולק, כי בית הדין לא הזהירה על כך שהוא שוקל להטיל עליה עונש מאסר בשל התנהגותה, ולכן לטענתו צו המאסר ניתן בחוסר סמכות. בא-כוח הבעל, עו"ד דין עדני, אישר אף הוא כי איש מן הנוכחים באולם לא הביא בחשבון את האפשרות שעקב התנהגותה צפויה המבקשת לעונש מאסר, והודיע כי אין לו עניין בכך שהמבקשת תהיה נתונה במאסר. נציג המדינה אשר טען כי ההחלטה ניתנה בסמכות, הסכים אף הוא כי הסנקציה שהוטלה על האשה אינה מידתית, וזו גם הייתה עמדת היועץ המשפטי של בתי הדין הרבניים. המבקשת עצמה השמיעה דבריה בפניי בטון נרגש ונסער, וניכר בה כי היא נתונה במצוקה ובסערת רגשות עקב ההתמודדות הממושכת והקשה שבינה לבין בעלה. בתום הדיון הודעתי לצדדים כי החלטתי לשחרר את המבקשת ממאסר, וטעמי לכך יפורטו להלן.

4. הסמכות הקבועה בסעיף 2(א) לחוק היא סמכות מרחיקת לכת הנתונה לבתי הדין כדי להגן על ההליך השיפוטי ולאפשר את קיומו התקין. סמכות דומה הוענקה לבתי המשפט בסעיף 72 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984. המחוקק סבר שכדי לשמור על מעמדה של הרשות השופטת, אשר הינו ערך חשוב ונעלה כשלעצמו, יש ליתן סמכות בידי בתי הדין ובידי בתי המשפט, להעניש אדם המתפרע בפניהם ולהטיל עליו קנס או מאסר כפי שנעשה במסגרת הליכים פליליים. סמכות ענישה זו יוצאת דופן היא ואינה דומה להליכים הפליליים הרגילים, שכן בית הדין מאשים וגוזר את הדין על אתר ובכוחות עצמו, בהליכים מזורזים ובלא שמתקיים הליך פלילי כהלכתו (לעניין זה ראו: בש"פ 2022/98 רידר נ' אוחיון, פ"ד נב(2) 86 (להלן: עניין רידר)). מטעם זה קבע המחוקק בסעיף 2(א) לחוק כי בית הדין:

“...רשאי בית הדין לצוות על הרחקתו, ורשאי הוא, לאחר שהתרה באדם להימנע מהפרעה והוא לא שעה להתראה, להענישו על אתר...” [ההדגשות הוספו-ד.ב.].

ההתראה, היא איפוא, התנאי המוקדם להפעלת סמכות הענישה שבידי בית הדין. על טיבה של ההתראה עמד בית משפט זה במספר החלטות. אין חולק כי ההתראה צריכה להעמיד את האדם הנוהג בדרך פסולה על-פי אחת החלופות שפורטו בסעיף 2(א) לחוק, אלימות, איומים וכיו”ב הפרעה בדרך אחרת לדיוני בית הדין, על עצם התנהגותו הפסולה (ראו בש”פ 2914/93 זראק נ’ מדינת ישראל (לא פורסם); בש”פ 6342/05 פלוני נ’ פלונית (לא פורסם)). עוד הוסיף וקבע בית משפט זה כי ההתראה האמורה צריכה למצוא ביטוי בפרוטוקול הדיון (ראו בש”פ 1362/96 טורנהיים נ’ בית הדין הרבני האזורי בירושלים (לא פורסם)). במקרה שלפנינו, פעל בית הדין בדרך האמורה לעניין ציון סוג ההפרעה בפרוטוקול הדיון, אך בכך אין די. קביעה נוספת המתחייבת מתפקודו של בית הדין בעניין מניעת ההפרעה הן כגורם מאשים והן כגורם מעניש, היא כי את ההתנהגות הפסולה יש לפרט במסגרת פרוטוקול הדיון משל היה פרוטוקול הדיון “כתב אישום” המוגש על-ידי בית הדין. בהחלטתו בעניין ריזר קבע השופט מ’ חשין כי תוכנה של ההתראה אינו מתמצה במתן אזהרה בעלמא לאדם כי יימנע מהפרעה. סמכותו הייחודית של בית הדין להטיל סנקציה עונשית על האדם המפריע, מבלי לקיים הליך פלילי כסדרו, מחייבת כי בית הדין יזהיר בצורה מפורשת את המפריע באשר לאפשרות כי יטיל עליו עונש אם לא יימנע מהפרעה לדיוני בית הדין, ולפרש את סוג העונש הצפוי (מאסר). דומה כי אין צורך להכביר במילים על חשיבותה של ההתראה מפני האפשרות להטלת סנקציה עונשית. מן הראוי כי בתי הדין יקפידו על כלל זה וימלאו אחר עקרון היסוד כי “אין עונשין אלא אם כן מזהירין”.

5. אין חולק כי בעניין שלפניי לא ניתנה אזהרה באשר לאפשרות הטלת עונש המאסר, וכל המעורבים בהליך הופתעו מהצעד שננקט. בא-כוח הבעל אף הגדיל לעשות ופנה בבקשה לבית הדין כי יחזור בו מן העונש שהושת. בנסיבות אלו, ניתן היה לסיים את נימוקי החלטתי בנקודה זו ולפסול את ההחלטה ולו מן הטעם האמור בלבד. עם זאת, רואה אני להוסיף מעט מהתרשמותי עקב הדיון שהתקיים בפניי.

אין כל ספק כי המבקשת הינה אשה קשת יום ומרירה, אם לארבע בנות, הטוענת שעברה תלאות רבות במהלך הליכי הגירושין המתמשכים. המבקשת נהגה שלא כראוי בעת הדיון בבית הדין הרבני והתנהגותה בבית הדין הייתה בלתי נסבלת. מבינה אני לליבם של הדיינים, היושבים לדין מידי יום בהליכים בהם הצדדים נושאים עימם

מטען נפשי קשה, רגשות סוערים ומגלים קוצר רוח. בהליכים טעונים מסוג זה חורגים הצדדים לא פעם מרמת ההתנהגות הנדרשת והראויה בהליכים משפטיים. בנסיבות אלה רשאים וחייבים בתי הדין לעמוד על כבודם ולמנוע מהדיון להתדרדר לידי זילות ופגיעה, עם זאת הדיין מחוייב במתינות ובשקול דעת מדוד. נראה בעיניי כי בעניין שלפניי איבדה אמנם המבקשת שליטה על התנהגותה, ברם, גם בנסיבות כאלה עוצמת הסנקציה של מאסר מחייבת משנה זהירות ואיפוק מצד בית הדין בטרם ניתנת החלטה להטלת עונש מאסר. באי-כוח הצדדים שטענו בפניי, הדגישו כי בדרך כלל אב בית הדין שגזר את העונש על המבקשת מתון הוא והדיונים בפניו התנהלו ברוח טובה ולפיכך נדהמו מהעונש שנגזר. הכל היו תמימי דעים כי עונש של שלוש ימי מאסר כעונש ראשון המוטל בגין התנהגות פרועה בבית הדין, הוא עונש בלתי מידתי.

בדיון שהתקיים בפניי נעשה מאמץ בעזרת באי-כוח הצדדים להרגיע את הרוחות ולהמליץ בפני הצדדים להביא את הסכסוך ביניהם לידי פתרון, בדרך של פשרה למענם ולמען בנותיהם. מחילופי הדברים באולם התקבל הרושם כי לא אבדה תקווה לניסוח הסכם פשרה. אין לי אלא לקוות כי בעזרת באי-כוחם ובתמיכת היועץ המשפטי של בתי הדין הרבניים שנכח בדיון, אכן יגיעו הצדדים לידי הסכם פשרה והאשה תקבל את גטה.

אשר על כן, עונש המאסר שהושת על המבקשת לתקופה של שלוש ימים לפי סעיף 2(א) לחוק בתי דין דתיים (מניעת הפרעה), תשכ"ה-1965, בטל.

ניתנה היום, ט"ז בכסלו התשס"ז (7.12.2006).

ה נ ש י א ה